

мовленнєва поведінка в англomовному кіберпросторі / І. С. Шевченко, І. О. Гончаренко // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2005. – N 23. – С. 24 – 28. *Hinkle L. L.* Nonverbal immediacy communication behaviors and liking in marital relationships / L. L. Hinkle // *Communication Research Reports*. – № 16. – 1999. – P. 81 – 90. *Infante, D.A.* Verbal aggressiveness: An interpersonal model and measure / D.A. Infante, C. J Wigley // *Communication Monographs*. – № 52. – 1986. – P. 61 – 69.

КЛИМЕНКО О.Л.
(Запорізький нац. ун-т)

АНТОНОМАСТИЧНІ НОВОУТВОРЕННЯ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

The research focuses on sources, ways and means of modern English language enrichment with antonomastic innovations and the factors of their adaptation in the language system. The article reveals semantic and functional peculiarities of new words based on symbolic proper names. The semantic classification and functioning spheres of English neologisms with symbolic proper names are described.

Key words: *antonomasia, innovation, proper name, symbol, symbolic meaning, semantic classification, functioning spheres.*

Дослідники мовних інновацій останніх років не випадково приділяють увагу антономастичним новоутворенням, які включають в себе імена та прізвища, що вживаються узагальнено, символічно. Потенційно перехід у загальні назви властивий всім іменам із широкою популярністю. Популярним стає спочатку носій імені через свою унікальність (певну рису, особливість, вчинок тощо). І тоді, коли таке широковідоме ім'я переживає епоху свого носія, воно стає символом [Олійник 2001, с.4].

Хоча специфіка онімів вже значною мірою усвідомлена, актуальним залишається вивчення семантики новотворів, які включають в себе символічні власні імена, та дослідження особливостей їх функціонування в сучасній англійській мові. Метою даної статті є виявлення специфіки семантики антономастичних інновацій та визначення їх комунікативно-функціональних характеристик. Для досягнення поставленої мети ми маємо виконати наступні завдання: виявити джерела походження, встановити мовні та позамовні чинники, що зумовлюють виникнення антономастичних новоутворень, проаналізувати особливості їх функціонування в сучасній англійській мові (зокрема в британському та американському варіантах). Об'єктом дослідження стали новоутворення сучасної англійської мови, що виникли в розмовному мовленні на базі символічних власних імен. Предметом дослідження – їх семантичні та функціональні аспекти.

За джерелом походження антономастичні інновації ми поділяємо на дві групи:

Першу групу складають імена реально існуючих людей і компаній:

1) Імена відомих політиків та державних діячів.

У розмовній англійській мові британського варіанта у 80-ті роки почало вживатися слово *Archer*, яке позначає суму в 2000 фунтів. Виникнення цього антономастичного новотвору пов'язане з ім'ям відомого політика Джефрі Арчера, який нібито заплатив жінці легкої поведінки 2000 фунтів. Судову справу зі звинувачення у наклепі Дж. Арчер виграв, але позначення суми закріпилось у мові. Слово *Seymour* позначає заробітну платню більше 100,000 фунтів. Ця назва грошової суми походить від імені директора рекламної агенції "Saatchi and Saatchi" містера Сеймура, який першим у рекламному бізнесі подолав податковий розряд з сумою більше 100,000 фунтів. Розмовне найменування монети золотого кольору вартістю 1 фунт – *Maggie* з'явилося за ім'ям экс-прем'єр-міністра Великобританії Маргарет Тетчер.

2) Імена популярних кінозірок, акторів, співаків, діячів мистецтва.

Розмовне найменування у сфері економіки та бізнесу *Bo Derek* (еліптичне скорочення словосполучення *Bo Derek stock*) – «ідеальна акція, інвестиція в компанію з відмінними показниками росту, якості, прибутку» базується на кінострічці "10", у котрій Бо Дерек виконує роль ідеальної жінки. У британському сленгу виникла назва купюри в 10 фунтів – *Placido*. Каламбур базується на омофонії слова *tenor* (оперний співак-тенор, професія Пласідо Домінго) та *tenner* ("десятка").

До антономастичних за походженням ми відносимо також конверсійні дієслова, утворені від власних імен. Так, дієслово "*to boggard*" – "*agressively take over smth*" увійшло в англійську мову з лексики *Black English*, імітуючи стиль поведінки кінозірки *Humphrey Bogart*, котрий зазвичай грав сильних, агресивних, "крутих" хлопців. Слово "*oprah*" – "*to refer the art of getting people to reveal intimate facts about themselves*", створено на честь ведучої популярного ток-шоу *Oprah Winfrey*, слово *Schwarzenigger* використовується на позначення афроамериканців із купою м'язів, як у популярного актора А. Шварцнегера [Жапов 2001, с. 60].

Новий "жіночий" епонім від імені популярної співачки та кінозірки Дженніфер Лопез з'явився у розмовному мовленні спеціалістів технічного аналізу. *Jennifer Lopez* (скорочено *J.Lo*) – це заокруглена лінія на графіку руху ціни, яка характеризує популярну серед володарів акцій тенденцію зниження й поступового підйому. Така лінія асоціюється з округлою фігурою співачки. Певні асоціації викликає ім'я відомої співачки Брітні Спієрс, тому в розмовній англійській мові *Britney* називають дівчину або молоду жінку, які одягаються надто легковажно. Новоутворення *Streisand effect* чи *Barbara Streisand effect* означає інформацію, що широко поширюється саме внаслідок спроб приховати її. Причиною для створення цієї одиниці стали невдалі спроби Барбари Стрейзанд подати в суд на журналіста, що фотографував з повітря її будинок.

3) Імена успішних бізнесменів та підприємців

Антономастичні одиниці *Bill Gates tax* (доля грошей з ціни нового персонального комп'ютера, що вони призначені корпорації *Microsoft* за рахунок використання ліцензованої операційної системи *Windows*) та *Baby Bills*

(компанії, що будуть створені після рішення американського уряду про розділ корпорації Microsoft на декілька менших підприємств для зниження рівня монополізації на ринку операційних систем) пов'язані з ім'ям колишнього голови компанії Microsoft Білом Гейтсом. Остання одиниця, до речі, була створена за аналогією до словосполучення *Baby Bells*, що позначало компанії, засновані після аналогічного рішення уряду щодо монополії корпорації AT&T

Новоутворення *Ponzy scam*, що означає «піраміду Понзі»- шахрайське підприємство, наприклад, інвестиційний фонд, в якому перші вкладники одержують прибуток за рахунок наступних вкладників, виникло від імені так званого «злочинного підприємця», який придумав цю схему.

4) Імена відомих журналістів

Приводом для створення новоутворення *Pierre Salinger syndrome*, що означає тенденцію серед недосвідчених комп'ютерних користувачів некритично сприймати будь-яку інформацію, яку вони зустрічають в Інтернет, послужив відомий журналіст П'єр Селінджер. В 1996 році він опублікував в Інтернеті сенсаційний матеріал про те, що американські морські артилеристи збили на вчнення літак компанії TWA, і надав документи, що підтверджували цю теорію. Пізніше виявилось, що документи були підроблені, і у зв'язку з цим скандалом ім'я журналіста увійшло до списку неологізмів.

Всі вищенаведені антономастичні новоутворення ілюструють схильність носіїв мови до символізації та стереотипізації існуючих навколо них явищ. В усіх наведених прикладах описуються не конкретні люди, а їх архетипи, що існують у масовій свідомості: Джефрі Арчера, Сеймур, Біл Гейтс персоніфікуються як володарі необмеженого багатства, Дженніфер Лопез - як жінка привабливої зовнішності з округлими формами, Брітні Спієрс – як дівчина легковажної поведінки, Барбра Стрейзанд – як прихильниця жорсткої цензури, П'єр Селінджер – як носій недостовірної інформації, Понзі – як підприємець-шахрай. Таким чином, спостерігається тенденція до архетипізації, міфологізації навіть сучасних нам людей та подій.

5) Назви відомих компаній

Назва компанії *McDonald* не тільки стала символом швидкої їжі, але й основою для кількох інновацій, пов'язаних з «імперією Мак-Дональдів»: *to McDonalizer* – «відкривати ресторани швидкої їжі у певній країні», *McMan* – власники компанії McDonald's, *McWorld* – всесвітня імперія ресторанів «швидкої їжі», *McJob* – низькооплачувана некваліфікована праця (часто у ресторані швидкого харчування), *McMansion* – великий новий будинок, декорування якого позбавлено смаку, *Mc Fashion* - масова сурогатна мода, *Mc Theatre* - добре фінансований мюзикл, який супроводжується різноманітними спецефектами, але низькопробний за якістю виконання. Ці мовні факти свідчать про можливість появи в загальноживаній англійській мові нового словотворчого форманта *Mc* зі значенням «позбавлений смаку, безликий, стереотипний».

Назва компанії *Coca-Cola* стала основою новоутворення *Coca-Colanization*, що позначає «розповсюдження західного (особливо американського) образу життя в світі». Назви відомих комп'ютерних компаній *Dell computers* та

Amazon.com в розмовній англійській мові стали основою для похідних дієслів *to Amazon* – “забирати частку бізнесу в більш відомого конкурента внаслідок створення можливості першим займатися комерційною діяльністю через Інтернет”; *to Dell* – “вигравати у конкурентній боротьбі за рахунок прямих продажів кінцевим покупцям, а не посередникам” (такі методи використовувала компанія *Dell computers* у боротьбі за комп’ютерний ринок США). Слово *Dell* стало своєрідним символом вдалої конкурентної боротьби; в англійській мові на базі нього з’явилися такі інновації, як *Delling, Deller, Dellee, dellionaire*. Від назви пошукової системи в Інтернеті *Google* було конвертовано дієслово *to google*, що позначає „шукати щось в Інтернеті за допомогою пошукового сайту *Google*”. Більш того, в комп’ютерному жаргоні від нього утворено значну кількість похідних: *to google, googling, googler, Googlejuice, Googleverse, googlewhacking, googlebombing, Googleverse, googlewashing, google dating, google dance*.

На продуктивний центр словотворення перетворилася антономастична одиниця *Silicon*, що символізує світ комп’ютерної техніки та електронної промисловості. В розмовній англійській мові це слово є еліптичним скороченням від *Silicon Valley*, яке первісно позначало місцевість на півночі від Сан-Франциско, де розташовано багато електронних підприємств та компаній. В комп’ютерному жаргоні воно стало основою численних інновацій: *Silicon Albion, silicon age, silicon art, Silicon Bog, silicon burrito, silicon carne, silicon ceiling, silicon city, Silicon Fen, silicon geek, Silicon Glen, silicon heaven, silicon hell, siliconia, Silicon Island, Silicon Plateau, Silicon Polder, Silicon Revolution, Silicon take-over, Silicon Wadi* тощо. За аналогією до словосполучення *Silicon Valley* з’явилася одиниця *Medicon Valley*, яка позначає «центр біофармакології».

До другої групи входять імена вигаданих істот:

1) Назви та імена героїв кінострічок.

Купюри вартістю 5 або 50 фунтів стерлінгів у професійній мові ділерів Ситі отримали розмовне “прізвисько” – *Hawaii* від назви популярного американського телесеріалу “*Hawaii Five-O*” про Гавайську поліцію. Причому, ім’я виконавця головного героя цього фільму – Джек Лорд – теж стало вживатися на позначення купюри в 50 фунтів – *Jack*.

Ім’я героя одноіменної кінострічки *Rambo* стало символом примітивної, агресивної, жорстокої людини, а його похідні позначають відповідно *Ramboism* «політика агресивності, жорстокості, мілітаризма», *Rambo killing* «жорстоке, звіряче вбивство».

2) Назви та імена героїв мультиплікаційних фільмів.

Словосполучення *Mickey Mouse* - стало принизливим прізвиськом (як мишеня Мікі – один з найвідоміших мультиплікаційних героїв США); слово *Ninja* (від імені героя мультиплікаційного серіалу «*Ninja Turtles*») позначає людину, яка володіє спеціальними засобами рукопашного бою, а його деривати відповідно: *Ninjutsu* – «мистецтво вбивства», *to ninja* «непомітно рухатися і красти», *to ninja-date* «таємно зустрічатися».

3) Назви та імена персонажів літературних творів.

Розмовна лексика сфери економіки дає приклади узагальненого використання імен персонажів літературних творів : *Shylock* - жадібна людина, що добуває гроші шляхом обману (персонаж п'єси В. Шекспіра "The Merchant of Venice"), *Scrooge* - скнара (персонаж розповіді Ч. Диккенса "A Christmas Carol"). Колоритні образи літературних персонажів широко використовуються для позначення афроамериканців: *Jim Crow* (в часи громадянської війни відомий персонаж нігритянських пісень), *Othello* (головний герой п'єси Шекспіра), *Calpurnia* (персонаж книги "To Kill a Mocking Bird").

Цікаво, що найбільш популярні з таких назв нерідко стають центром словотворення. Так, від антономастичного словосполучення *Uncle Tom* (ім'я герою роману Г.Бичер-Стоу "Uncle Tom's Cabin") як найбільш уживаного символу покірності у Black English утворено декілька конверсійних дієслів "to tom" / "to Uncle Tom" – "вести себе покірно, послужливо", "to tom out" – "доповідати білим про своїх", та фразеологізм "to play the Tom" – "вести себе послужливо". В літературній англійській мові це словосполучення стало основою похідних "Uncle Tomism" та "Uncle Tomish". Базою для новоутворень стало також ім'я героя серії популярних романів Д. Роллінг Гаррі Потера: *Potterhead*, *pottermania*, а слово *pygmalionism* (від назви твору Б.Шоу "Pygmalion") в сучасній англійській мові вживається в символічно-узагальнюючому значенні «захоплення якістю власного виробу чи витвору».

У сфері екології слово *Frankenstein* (персонаж роману Мери Шеллі "Frankenstein or The Modern Prometheus") в скороченому виді увійшло до складного жартівливого позначення продуктів харчування, вироблених шляхом генної інженерії – *Frankenfood*, *Frankenfish*. Зрозуміло, що негативне забарвлення прізвища *Frankenstein* як людини, що штучним шляхом породило потвору, перенесено на всю штучну органіку, наступна реакція якої не передбачувана.

У сфері комп'ютерних технологій словосполучення *Gulliver effect* (герой романів Джонатана Свіфта) позначає ситуацію, коли великий сайт чи сервер піддається атаці, що робиться з багатьох комп'ютерів одночасно. Новоутворення *Beowulf cluster* («*Beowulf*» - назва твору стародавнього англосаксонського героїчного епосу) позначає недорогу, але дуже потужну комп'ютерну систему, створену за допомогою двох комп'ютерів, з'єднаних через високошвидкісну мережу.

4) Міфологічні артефакти

Серед міфологічних артефактів слід відзначити антономастичне новоутворення *Trojan horse*, яке означає вірус, замаскований під корисну комп'ютерну програму (у переносному вживанні «подарунок ворогові на його згубу, хитрі, підступні наміри»); *avatar* – «іконка, що ідентифікується з користувачем при електронному спілкуванні» (в індійській міфології – «реальне втілення божества»). В комп'ютерному жаргоні аватарами називаються персонажі тривимірних світів, персонажі ігор і та інші образи гравця або користувача Інтернет ресурсів. Основою словосполучення *Vulcan nerve pinch*, яке позначає комбінацію клавіш на клавіатурі, що застосовуються

для перезавантаження комп'ютеру, стало ім'ям бога вогню в давньоримській міфології.

Таким чином, в антономастичному словотворенні спостерігаємо також розподіл всіх одиниць на дві групи – міфологічні та міфологізовані. До останньої групи відносяться такі поняття, що відбивають архетипізоване уявлення пересічних громадян про ту чи іншу відому людину. Деякі антономастичні одиниці створюються за аналогією до вже існуючих одиниць (*Baby Bills*), інші стають центрами словотворення (*McDonald, Uncle Tom, Dell, Google, Silicon*). Внесок антономастичних одиниць у словниковий склад зростає саме за рахунок новоутворень, які виникають на їх базі. Визначення основних тенденцій розвитку антономастичного словотворення вважаємо перспективним напрямком подальшого дослідження.

Література

Жапов В.В. Особенности эволюции ВЕ как социального явления на современном этапе // Вестник МГУ. – 2001. – №1. – С.55-63. *Зацний Ю.А., Янков А.В.* Інновації англійської мови ХХІ століття: Англо-український словник. - Вінниця: Нова книга, 2008. – 360с. *Олійник Т.С.* Семантичні та функціональні характеристики символічних власних імен в сучасній англійській мові. - Автореф. дис.... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка.– К., 2001. – 20с. *The Oxford Dictionary of New Words* / Ed. by E. Knowles, J. Elliott. – Oxford, New York: OUP, 1998. – 357 p. *The Oxford Dictionary of New Words* / Compiled by S. Tulloch. – Oxford, New York: OUP, 1992. – P.V – VI.

КОЗЛОВА Т. О.

(Запорізький нац. ун-т)

ГЕНЕТИЧНА ДЕФІНІЦІЯ ТА ЗАСОБИ ЇЇ ВИЗНАЧЕННЯ

My contribution attempts to trace the ways of semantic development for a set of Proto-Indo-European roots and find a unifying meaning which seems to be immune to historical changes and cultural variation of the systems which incorporated them.

Key words: *Proto-Indo-European roots, genetic definition, etymon, language and culture universals.*

1. Питання, що стосуються процесів та механізмів формування понятійних категорій, не втрачають *актуальності* як у логіці, так і в лінгвістиці. Результати зіставлення сутностей та усвідомлення спільних властивостей об'єктів зрештою актуалізуються у єдності/варіативності мовного узусу (розвитку полісемії, різноструктурних позначень певних сегментів семантичного простору). Дослідження генези значень окремих мовних одиниць та їхніх розрядів – один із можливих шляхів, аби відповісти на питання про іманентний зміст поняття,